

Recenzja osiągnięć naukowych w postępowaniu o nadanie stopnia doktora
habilitowanego

Imię i nazwisko habilitanta: Ludmiła Zając-Lamparska

Dyscyplina naukowa: Dziedzina Nauk Społecznych, dyscyplina Psychologia

Jednostka prowadząca postępowanie: Wydział Psychologii; Uniwersytet
Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy; ul. Leopolda Staffa 1; 85-867 Bydgoszcz

Recenzent: Ludwika Wojciechowska

Data: 14.11.2025 r.

1) Podstawa prawna:

Recenzję przygotowano zgodnie z art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2024, poz. 1571), zgodnie z którym stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

1. posiada stopień doktora,
2. posiada osiągnięcia naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny,
3. wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni lub instytucji, w szczególności zagranicznej.

2) Ocena spełnienia wymogów formalnych

- Habilitantka posiada stopień doktora nadany przez Radę Naukową Wydziału Pedagogiki i Psychologii Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego dnia 09.03.2004 r.
- Wniosek zawiera komplet wymaganych dokumentów, w tym autoreferat, wykaz publikacji, informacje o aktywności naukowej i osiągnięciach organizacyjnych.

Ocena: Pozytywna

3) Charakterystyka osiągnięć naukowych

- Habilitantka przedstawiła jako osiągnięcie naukowe:

cykl 9 artykułów pt. *Plastyczność neuropoznawcza u osób starszych i możliwość jej indukowania za pomocą interwencji poznawczych* opublikowanych w latach 2016 - 2025 przez Ludmiłę Zając-Lamparską indywidualnie w 4 przypadkach oraz w 5 przypadkach ze współautorami, ale z habilitantką na pierwszym miejscu.

-Dane naukometryczne:

1. Impact Factor – Sumaryczny IF: 35,852 (na podstawie Bazy Dorobku Naukowego Pracowników UKW);
2. Liczba punktów MNiSW: 1741,558 (na podstawie Bazy Dorobku Naukowego Pracowników UKW);
3. Liczba cytowań publikacji wnioskodawczynie: Web of Science 127; Google Scholar: 493
4. Indeks Hirscha: Web of Science: 6; Google Scholar: 11 (i10-indeks: 14).

Ocena merytoryczna

- Spójność tematyczna i cel badań: Badania podporządkowane są trzem celom wpisującym się w model STAC-R, a mianowicie 1) ocenie efektywności interwencji poznawczych u starszych osób z naciskiem położonym na efektywność treningu pamięci operacyjnej pod względem poprawy wykonania oraz transferu poznawczego; 2) ocenie kompensacyjnej aktywności mózgu u osób starszych zgodnie z założeniami hipotezy CRUNCH i modelu HAROLD przy użyciu wskaźników elektroencefalograficznych; oraz 3) ocenie możliwości stymulacji pojawienia się kompensacyjnej aktywności mózgu u osób starszych poprzez trening podstawowych procesów poznawczych. W ramach wymienionych trzech celów sformułowane są bardziej szczegółowe cele, a wszystkie podporządkowane są nadrzędnemu celowi badań, czyli zrozumieniu warunków, mechanizmów i ograniczeń neuropoznawczej plastyczności osób w późnej dorosłości, jak również efektywności interwencji w zakresie ich funkcjonowania poznawczego oraz neuronalnych korelatów adaptacji. Trzeci cel pełni funkcję integrującą cele 1 i 2, co dowodzi spójności koncepcji badań. Ponadto już na poziomie celów można mówić o nowatorstwie planu badawczego, ponieważ z celu 1 wyprowadza się otwarcie dyskusji dotyczącej możliwości modyfikowania systemu poznawczego w okresie późnej dorosłości, z celu 2 wynika oryginalna analiza poznawczych mechanizmów kompensacyjnych na poziomie aktywności mózgu mierzonych metodą EEG, a cel 3 prowadzi do sprawdzenia, na ile trening poznawczy może indukować zmiany o wymiarze kompensacyjnym w ramach aktywności mózgu.
- Nowatorstwo i oryginalność wyników: Realizacja celów badawczych dostarczyła wielu szczegółowych rezultatów, których nie sposób wszystkich przytoczyć. Każdy z nich jest ciekawy i pobudza do refleksji nad problemem wspierania kondycji poznawczej osób starszych. Warto np. zwrócić uwagę na dane dotyczące zjawiska transferu dalekiego efektów treningu podstawowych procesów poznawczych wśród osób starszych oraz na wynik mówiący m.in. o ograniczonym wpływie krótkotrwałych treningów podstawowych procesów poznawczych na poprawę funkcjonowania poznawczego. Wyniki te spotkały się z dużym zainteresowaniem naukowców, którzy powoływali się na nie w metaanalizach, czy przeglądach opisujących efektywność treningu poznawczego. Rezultaty badań habilitantki potwierdziły także utrzymywanie się u ludzi starszych rezerwy rozwojowej w zakresie sprawności poznawczej, pozwalającej, mimo procesu regresji, na podejmowanie interwencji poznawczych. Nowatorstwo w realizacji celu 2 polegało na opracowaniu wzorców kompensacyjnej aktywności mózgu w starszym wieku oraz wykorzystanie pomiaru EEG fal theta i alfa, których związek z procesem kompensacji deficytów poznawczych u ludzi starszych dotychczas był wyjaśniany teoretycznie. Nowatorskie było także zastosowanie w badaniach grupy młodych dorosłych jako grupy porównawczej, a także zróżnicowanie poziomu trudności zadań wykonywanych podczas rejestracji sygnału EEG. Jak stwierdziła badaczka, przyjęcie takiego modelu badań okazało się trafne z

punktu widzenia interpretacji wyników, ponieważ zostało udowodnione, że niezależnie od wieku, wraz ze wzrostem wymagań poznawczych wykonywanego zadania, obserwowane jest równoległe pogorszenie się poziomu wykonania zadania i obniżenie się zaangażowania kontroli wykonawczej (mocy theta). W ten sposób powstały warunki do uniknięcia fałszywej interpretacji pogorszenia się wyników u osób starszych. Z kolei realizacja celu 3 pozwoliła m.in. stwierdzić, że w badaniu rozumienia wpływu interwencji poznawczych na aktywność mózgu pojawił się efekt praktyki na poziomie neuronalnym czyli efekt powtórzonego pomiaru, a nie efekt treningu, co wskazało na rolę znajomości zadania dla zmian aktywności mózgowej, a nie regularnego treningu w realizacji zadania.

- Wpływ osiągnięć na rozwój dyscypliny: Badania habilitantki mają istotne znaczenie dla bardziej wnikliwego spojrzenia na proces starzenia się i mechanizmy odpowiedzialne za podatność na podnoszenie poziomu poznawczego funkcjonowania (wykonaniowo i neuronalnie) osób starszych. Habilitantka podkreśla, i trzeba się z nią zgodzić, że prowadzone przez nią badania pozwoliły na weryfikację modelu STAC-R poprzez metodę eksperymentalną, czego dotychczas nie czyniono. Ponadto zastosowana została integracja różnych poziomów analizy zjawiska plastyczności neuropoznawczej poprzez uwzględnienie i połączenie poziomu zachowania i poziomu aktywności neuronalnej do analizy poznawczego funkcjonowania osób starszych i plastyczności zmian. Dzięki temu możliwe było wykazanie, że na poziomie mózgu można dostrzec zmiany o charakterze kompensacyjnym, podczas gdy nie obserwuje się ich w zakresie efektywności poznawczej. Również znaczące z perspektywy psychologii starzenia się i starości jest wprowadzenie nowej metody badań, a mianowicie wskaźników EEG do testowania hipotez odnoszących się do aktywności kompensacyjnej mózgu osób w późnej dorosłości. Cenne jest także ustalenie obecności tzw. efektu praktyki nie tylko na poziomie wykonania poznawczego, ale i na poziomie aktywności neuronalnej, co może sprzyjać dalszym badaniom nad bardziej wnikliwą interpretacją skutków interwencji. Istotna wydaje się również ogólna refleksja metodologiczna i interpretacyjna habilitantki powstała w wyniku prowadzonych badań, a mianowicie sugestia odejścia od koncentracji na jednoznaczności w kategoriach pozytywnych lub negatywnych efektów pomiaru, a uznanie, że w procesie adaptacji starzejącego się mózgu mogą jednocześnie zachodzić zjawiska pozytywne i negatywne (kompensacja i deficyt). Takie podejście wnosi wkład w pełniejsze rozumienie starzenia się jako procesu adaptacyjnego o wielowymiarowym charakterze. Należy też podkreślić, że badania habilitantki mogą stanowić podstawę dla przyszłych badań oraz dla tworzenia programów aktywizacji osób starszych dzięki wykazaniu roli takich czynników, jak wiek osób badanych, stan poznawczy, rodzaj interwencji, czy efekt praktyki. W świetle zmian demograficznych prowadzących do starzenia się społeczeństwa i występowania w związku z

tym coraz częstszych możliwych zaburzeń poznawczych, badania habilitantki wpisują się w budowanie profilaktycznych programów starzenia się, czy w rozwój interwencji poznawczych opartych na rzetelnych dowodach naukowych.

- Weryfikowalność i rzetelność metodologiczna: Ocena weryfikowalności i rzetelności metodologicznej dotyczy sześciu spośród 9 publikacji, ponieważ trzy artykuły mają charakter teoretyczny. W artykułach empirycznych pytania badawcze zostały czytelnie sformułowane, a do poszukiwania na nie odpowiedzi zostały dobrane adekwatne narzędzia pomiarowe oraz analizy statystyczne. Warto wspomnieć, że nowatorskie było zastosowanie planu eksperymentalnego z uwzględnieniem grupy kontrolnej, a także użycie pomiaru EEG. Próby badane nie były rekrutowane w sposób losowy, co ogranicza uogólnienie danych, ale została zachowana rzetelność metodologiczna, ponieważ dokładnie został opisany skład prób badanych, a także habilitantka ograniczała interpretację wyników do badanej populacji. W ten sposób spełnione zostały standardy badań empirycznych w psychologii. Jeżeli chodzi o weryfikowalność badań, jest ona możliwa ze względu na jasny opis metody, narzędzi, kryteriów doboru grup badanych, procedury badawczej i sposobów analizy danych. Rezultaty badań są dostępne w artykułach, a także podany jest adres habilitantki do korespondencji, umożliwiający kontakt i ewentualne uzupełnienie danych w sposób bezpośredni, jeśli zaistniałaby taka potrzeba. Nie dostrzega się także we wnioskach wykraczania poza uzyskane konkretne wyniki, a raczej ostrożność w ich interpretacji i otwartość na dalsze poszukiwanie odpowiedzi na pojawiające się pytania i wątpliwości.
- Widoczność w obiegu naukowym: Czasopisma, w których ukazały się artykuły habilitantki są punktowane przez MNiSW od 100 do 9 punktów. Siedem z nich opublikowanych jest w języku angielskim, dwa - w języku polskim.

Wniosek częściowy:

x Osiągnięcia stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny.

- ☐ Osiągnięcie częściowo spełnia ten warunek.
- ☐ Osiągnięcie nie spełnia wymogu ustawowego.

4) Ocena aktywności naukowej

Na podstawie autoreferatu i dokumentacji:

- Udział w projektach badawczych (krajowych / międzynarodowych):
 - 1) Kierowanie projektem badawczym realizowanym w ramach grantu NCN (**NCN OPUS 13, 2017/25/B/HS6/00360**) nt. *Kompensacyjna aktywność mózgu osób starszych. Poszukiwanie wskaźników elektrofizjologicznych zaangażowanych w nią procesów poznawczych i jej możliwych zmian pod wpływem treningu pamięci operacyjnej*;
 - 2) Kierowanie zespołem UKW w latach 2018-2019 i koordynator ds. psychogeriatrici w latach 2020-2021 w projekcie badawczo-rozwojowym realizowanym w ramach grantu NCBR (projekt **NCBR POIR.04.01.04-00-0046/17**) nt. *NEUROPLAY – Opracowanie intuicyjnego, przenośnego*

urządzenia treningowego, bazującego na metodzie biofeedback, ukierunkowanej na wspieranie funkcjonowania poznawczego w procesie starzenia się.

Projekt realizowany w konsorcjum, w skład którego wchodziły następujące podmioty: RED DOOR Sp. z o.o. (lider), Instytut Techniki i Aparatury Medycznej, Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy;

3) Główny wykonawca ze strony lidera w projekcie badawczo-rozwojowym realizowanym w ramach grantu NCBR (**Program „Innowacje Społeczne” NCBR, IS-1/004/NCBR/2014**) nt. *GRADYS – oprogramowanie w postaci ćwiczeń symulacyjnych z elementami wirtualnej rzeczywistości, wspomagających funkcje poznawcze osób starzejących się prawidłowo i starzejących się patologicznie w przebiegu chorób otępiennych.*

Projekt realizowany w konsorcjum, w skład którego wchodziły następujące podmioty: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (lider); Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; Wyższa Szkoła Technologii Informatycznych w Warszawie; Stowarzyszenie „Nowa Wspólna Droga”; PB Online Sp. z o.o.;

4) Udział w projekcie międzynarodowym (01.05-31.08.2016) w Szwajcarii nt. *The Internet usage among older adults in Swiss and Polish populations. Its pattern and identification of problematic Internet use;*

5) Opiekun naukowy w projekcie realizowanym w ramach **Diaamentowego Grantu MNiSW (0236/DIA/2015/44)** przez Studenta, Łukasza Warchoła. Projekt nosił tytuł *Neurofizjologiczne korelaty efektów treningu elementarnych funkcji poznawczych i ich transferu na inteligencję płynną w okresie wczesnej dorosłości;*

6) Wykonawca w projekcie realizowanym w ramach grantu Narodowego Centrum Nauki (**2012/07/B/NZ6/0352**) nt. *Zaawansowane techniki oceny uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego w przebiegu toczenia rumieniowatego układuowego w oparciu o badania neuroobrazowe, immunologiczne i neuropsychologiczne,* realizowany w latach 2012-2015;

7) Wykonawca w projekcie Komitetu Badań Naukowych (**1 H01F 070 29**) nt. *Zachowania pokoleniowe oraz relacje pomiędzy rodzicami i dziećmi. Replikacja „Value of Children Studies” w próbie polskiej,* realizowanym w latach 2005-2007.

- Pobyt lub współpraca w innych instytucjach:

- Staże:

- 1) W 2016 roku, w okresie 12-25 lutego staż naukowy w The Geneva University Hospitals (HUG) na Wydziale Zdrowia Psychicznego i Psychiatrii (Département de Santé mentale et de psychiatrie). Opiekunem naukowym stażu był Prof. Yasser Khazaal, MD;

- 2) W 2016 roku, w okresie od 1 maja do 31 sierpnia staż badawczy na Wydziale Psychiatrii Uniwersytetu Genewskiego. Temat projektu badawczego realizowanego w ramach stażu: The Internet usage among older adults in Swiss and Polish populations. Its pattern and identification of problematic Internet use. Opiekunem naukowym stażu był Prof. Yasser Khazaal, MD.
 - 3) W 2015 roku intensywny krótkoterminowy (21-25 września) staż naukowy w Katedrze Psychologii Eksperymentalnej Instytutu Psychologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Opiekunem naukowym stażu był Prof. dr hab. Piotr Francuz
- Współpraca w zespołach naukowych krajowych i międzynarodowych
 - 1) W 2019 roku wizyta studyjna w the Leibniz Research Centre for Working Environment and Human Factors at the Technical University of Dortmund (Leibniz Institut für Arbeitsforschung an der TU Dortmund, IfADo) na zaproszenie PD Dr. Patricka Gajewskiego (3-7.11.2019);
 - 2) W 2021 roku zaproszenie przez Prof. Mirko Pesce z University D'Annunzio of Chieti and Pescara do współpracy (jako partner) przy składaniu wniosku o finansowanie projektu badawczego nt. *Aging Brain Bio Assessment (ABBA) project* w ramach programu AAL 21 nt. *Advancing inclusive health & care solutions for ageing well in the new decade*;
 - 3) Jako członkini interdyscyplinarnego zespołu, zrealizowany został w Centrum Onkologii im. F. Łukaszczyka w Bydgoszczy projekt badawczy dotyczący aktywności mózgu podczas wykonywania zadań fonemicznej i semantycznej fluencji słownej z wykorzystaniem neuroobrazowania za pomocą pozytonowej tomografii emisyjnej;
 - 4) Od wielu lat współpraca naukowa z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu, podczas różnych projektów i w różnych zespołach naukowych;
 - 5) Współpraca naukowa realizowana poprzez redagowanie, wspólnie z naukowcami z ośrodków krajowych i zagranicznych, numerów tematycznych w czasopismach naukowych:
 - Wspólnie z dr Magdaleną Leszko (Moravian University, Pennsylvania, USA; Uniwersytet Szczeciński) i prof. Andream Tales (Swensea University, Walia, UK) redagowanie dwóch numerów tematycznych w czasopiśmie *Frontiers in Psychology* w sekcji *Psychology of Aging*. Były to: *Methods and Applications in Psychology of Aging – Volume I* oraz *Volume II*
 - Wspólnie z prof. Adrianą Sampaio (University of Minho, Portugalia oraz z prof. Hsieh-Yuan Lane (China Medical University Hospital, Taiwan) redagowanie numeru tematycznego w czasopiśmie *Symmetry* nt. *Cognition, Neuroscience and Asymmetry*;
 - Wspólnie z dr Małgorzatą Stępień-Nycz (Uniwersytet Jagielloński) redagowanie tomu 27 nr 1 czasopisma *Psychologia Rozwojowa* dotyczącego rozwoju w okresie dorosłości.
- Współautorstwo publikacji z badaczami z innych ośrodków:

- Dotyczy projektu badawczego nr 1

Zajac-Lamparska, L., Zabielska-Mendyk, E., Zapala, D., & Augustynowicz, P. (2024). Differences in the Lateralization of Theta and Alpha Power During n-Back Task Performance Between Older and Young Adults in the Context of the Hemispheric Asymmetry Reduction in Older Adults (HAROLD) Model. *Symmetry*, 16(12), 1623. <https://doi.org/10.3390/sym16121623>

Zajac-Lamparska L., Zabielska-Mendyk E., Zapala D., Augustynowicz P. (2024). Compensatory brain activity pattern is not present in older adults during the n-back task performance – Findings based on EEG frequency analysis. *Frontiers in Psychology*, 15: 1371035.

<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1371035>

- Dotyczy projektu badawczego nr 2

Wiłkość-Dębczyńska, M., **Zajac-Lamparska, L.**, Liberacka-Dwojak, M., Kukuła, D., & Werońska, A. (2024). Effectiveness of neurofeedback-based cognitive training in older adults. *Human Technology*, 20(2), 384–398. <https://doi.org/10.14254/1795-6889.2024.20-2.7>

Wiłkość-Dębczyńska, M., **Zajac-Lamparska, L.**, Kukuła, D., Werońska, A. (2023). Wpływ treningu NeuroPlay na sprawność funkcji poznawczych u osób po 65. roku życia – badania pilotażowe. *Geriatrics*, 17, 10-17. DOI: 10.53139/G.20231702

- Dotyczy projektu badawczego nr 3

Zajac-Lamparska, L., Wiłkość-Dębczyńska, M., Wojciechowski, A., Podhorecka, M., Polak-Szabela, A., Warchoł, Ł., Kędziora-Kornatowska, K., Araszkiewicz, A., Izdebski, P. (2019). Effects of virtual reality-based cognitive training in older adults living without and with mild dementia: a pretest–posttest design pilot study. *BMC Research Notes* 12, 776. <https://doi.org/10.1186/s13104-019-4810-2>

Zajac-Lamparska, L., Izdebski, P., Wiłkość-Dębczyńska, M. (2017). Efektywność zastosowania oprogramowania GRADYS – treningu poznawczego z elementami wirtualnej rzeczywistości – u osób po 60. roku życia bez zaburzeń funkcji poznawczych. *Neuropsychiatria i Neuropsychologia*, 12(4), 143-151. <https://doi.org/10.5114/nan.2017.74143>

Zajac-Lamparska, L., Wiłkość-Dębczyńska, M., Kędziora-Kornatowska, K., Wojciechowski, A., Warchoł, Ł., Izdebski, P. (2017). Virtual reality in cognitive interventions for older adults and its application in the GRADYS training software. *Gerontologia Polska*, 25(4), 248-253.

- Dotyczy projektu badawczego nr 4

Rochat, L., Wiłkość-Dębczyńska, M., **Zajac-Lamparska, L.**, Rothen, S., Andryszak, P., Gaspoz, J., Colombo, L., Khazaal, Y., Achab, S. (2021). Internet use and problematic use in seniors: A comparative study in Switzerland and Poland. *Frontiers in Psychiatry*, 12:609190, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.609190>

- Dotyczy projektu badawczego nr 5

Warchoł, Ł., **Zajac-Lamparska, L.** (2023). The Relationship of N200 and P300 Amplitudes With Intelligence, Working Memory, and Attentional Control Behavioral Measures In Young Healthy Individuals. *Advances in Cognitive Psychology*, 19(4), 63-75. <https://doi.org/10.5709/acp-0404-2>

- Wystąpienia konferencyjne, działalność w towarzystwach naukowych:
 - Wystąpienia konferencyjne dotyczące głównych osiągnięć prezentowanych w Autoreferacie
 - 1) Referat: **Zajac-Lamparska, L.**, Zabielska-Mendyk, E., Zapala, D., Augustynowicz, P. Investigating the role of cognitive training in facilitating compensatory scaffolding in older adults: an EEG measurement approach (The 8th International Conference Aging & Cognition; 7-10.05.2025, Pavia, Włochy);
 - 2) Plakat: **Zajac-Lamparska, L.**, Zabielska-Mendyk, E., Zapala, D., Augustynowicz, P. Poszukiwanie elektrofizjologicznych wskaźników kompensacyjnej aktywności mózgu osób starszych w mocy pasm theta i alpha podczas zaangażowania pamięci operacyjnej (32. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej nt. Wspieranie Rozwoju – Postęp i Przemiana; 6-8.06.2024, Łódź);
 - 3) Referat: **Zajac-Lamparska, L.** Interwencje neuropsychologiczne w procesie starzenia się – ich rodzaje i efektywność w świetle metaanaliz i wyników badań własnych (Jubileuszowy XXV Kongres Polskiego Towarzystwa Neuropsychologicznego; 7-9.12.2023, Kraków);
 - 4) Referat: **Zajac-Lamparska, L.**, Zabielska-Mendyk, E., Zapala, D. Czy efekty treningu pamięci operacyjnej u młodych i starszych dorosłych mają związek ze zjawiskiem kompensacyjnej aktywności mózgu osób starszych? (31. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej nt. Rozwijający się człowiek w świecie nowych i ponadczasowych wyzwań; 1-3.06.2023, Bydgoszcz);
 - 5) Plakat: **Zajac-Lamparska, L.**, Zabielska-Mendyk, E., Zapala, D. *Effects of cognitive training in older and young adults in the context of the phenomenon of compensatory brain activity of older adults – an EEG study* (The 7th International Conference Aging & Cognition; 11-14.04.2023, Leuven, Belgia);
 - 6) Plakat: **Zajac-Lamparska, L.**, Zabielska-Mendyk, E., Zapala, D. *The phenomenon of compensatory brain activity as measured by EEG* (The Joint Meeting of the Hungarian Neuroscience Society (MITT) and the Austrian Neuroscience Association (ANA) – MITT-ANA 2023; 1-2.02.2023, Budapeszt, Węgry);
 - 7) Wykład na zaproszenie: **Zajac-Lamparska, L.** Czy warto stosować nowe technologie w treningach funkcji poznawczych dla osób starszych? (Tydzień Mózgu w Toruniu i Bydgoszczy; 14-18.03.2022, Bydgoszcz oraz streaming online);
 - 8) Wykład: **Zajac-Lamparska, L.** Zastosowanie nowoczesnych technologii w interwencjach poznawczych kierowanych do osób starszych (Seminarium

Śródroczne Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Rozwoju Człowieka; 17.02.2022, Poznań, online);

9) Referat: **Zajac-Lamparska, L.**, Bartosz, H., Deja, M., Warchoń, Ł. *Dobór poziomu trudności zadań do pomiaru efektów interwencji poznawczej w badaniach nad wpływem treningu pamięci operacyjnej na kompensacyjną aktywność mózgu osób starszych* (29. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej; 20-22.05.2021, Warszawa, online);

10) Wykład na zaproszenie: **Zajac-Lamparska, L.** *Czy plastyczność poznawcza ma granice wiekowe? Efektywność treningu funkcji poznawczych u osób starszych* (II Ogólnopolska Konferencja Studencka "PsychoNova"; 8-9.05.2021, Toruń, online);

11) Plakat: **Zajac-Lamparska, L.**; Wiłkość-Dębczyńska, M., Izdebski, P. *The effectiveness of virtual reality-based cognitive training in older adults* (7th Scientific Meeting of the Federation of the European Societies of Neuropsychology: FESN 2019; 5-7.09.2019, Mediolan, Włochy);

12) Wykłady nt.: (1) *Efektywność różnego rodzaju interwencji poznawczych u osób starszych zdrowych i z zaburzeniami funkcji poznawczych*, (2) *Usprawnianie funkcji poznawczych osób w wieku senioralnym (cykl Konferencji nt. „Aktywny Senior XXI wieku”*; 26.11.2018, Toruń; 10.12.2018 i 10.07.2019 Bydgoszcz);

13) Wykład na zaproszenie: **Zajac-Lamparska, L.** *Terapia funkcji poznawczych* (Konferencja „Wrocławskie Dni Alzheimerowskie”, 20-21.04.2018, Wrocław);

14) Referat: **Zajac-Lamparska, L.**, Wiłkość-Dębczyńska, M., Izdebski, P. *Możliwości i znaczenie wspierania funkcjonowania poznawczego osób starszych* (VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Psychologia w służbie rodziny”; 18-19.05.2018, Gdańsk);

15) Plakat: **Zajac-Lamparska, L.**, Wiłkość-Dębczyńska, M., Izdebski, P. *GRADYS project: computerized cognitive training with elements of virtual reality designed for older adults* (4th International Conference Aging & Cognition 2017; 20-22 kwietnia 2017, Zurych, Szwajcaria);

16) Referat: **Zajac-Lamparska, L.**, Trempała, J. *Efekty treningu pamięci operacyjnej oraz ich transfer na inteligencję płynną w zależności od wieku życia ludzi dorosłych. Poszukiwanie czynników moderujących* (XXIV Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej nt. Rozwój autonomii i podmiotowości człowieka w dobie globalizacji; 1-3 czerwca 2015, Warszawa);

17) Plakat: **Zajac-Lamparska, L.**, Trempała, J. *Poprawa inteligencji płynnej pod wpływem treningu funkcji poznawczych u osób w okresie wczesnej i późnej dorosłości* (XVII Kongres Polskiego Towarzystwa Neuropsychologicznego pt. Diagnostyka i terapia zaburzeń funkcji wykonawczych – ujęcie interdyscyplinarne (18-19 października 2014, Bydgoszcz). Plakat otrzymał Nagrodę Specjalną za najlepszy poster

wystawiony na XVII Kongresie Polskiego Towarzystwa Neuropsychologicznego.

- Inne wystąpienia konferencyjne

Habilitantka uczestniczyła poza wymienionymi powyżej, w 45 konferencjach krajowych i zagranicznych.

- Działalność w towarzystwach naukowych

Dr Ludmiła Zająć-Lamparska jest w obecnej kadencji 2023-2027 Prezesem Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Rozwoju Człowieka (PSPRC); wcześniej była członkinią Zarządu PSPRC. Jest także członkinią Zarządu oraz Sekretarzem The European Cognitive Aging Society (EUCAS) od 2019 roku. Jest też członkinią Polskiego Towarzystwa Neuropsychologicznego (PTNeur), Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego (PTG) oraz Amerykańskiego Towarzystwa Psychologicznego (APA).

Ocena:

x Habilitantka wykazała się istotną aktywnością naukową w więcej niż jednej instytucji.

☐ Aktywność ma charakter ograniczony.

☐ Nie spełnia wymogu z art. 219 ust. 1 pkt 3.

5) Pozostałe osiągnięcia naukowe i organizacyjne

- Publikacje naukowe poza osiągnięciem głównym:

Publikacje naukowe habilitantki pozostające poza głównym osiągnięciem dotyczą trzech grup zagadnień, a mianowicie – szeroko rozumianego okresu późnej dorosłości, psychologii procesów poznawczych oraz psychologii temporalności. W pierwszej grupie znajduje się 25 publikacji, w drugiej 12, a w trzeciej – 9, co łącznie daje 46 pozycji.

1) Dorobek dotyczący rozwoju w okresie późnej dorosłości

a) Interwencje poznawcze kierowane do osób starszych i efektywność ich interwencji

Zająć-Lamparska, L. (2018). Możliwości i metody wspomagania funkcjonowania poznawczego osób starszych. W: M. Muszalik, K. Kędziora-Kornatowska (red.). *Pielęgnowanie pacjentów w starszym wieku* (s. 66-75). Warszawa: PZWL.

Gulin, W., Oziemblewska, M., & **Zająć-Lamparska, L.** (2025). Use of Virtual Reality to Improve Spatial Orientation in Alzheimer's Disease and Mild Cognitive Impairment: A Systematic Review. *Current Alzheimer Research*.
<https://doi.org/10.2174/0115672050374807250224044204>

Wiłkość-Dębczyńska, M., **Zająć-Lamparska, L.**, Liberacka-Dwojak, M., Kukuła, D., & Werońska, A. (2024). Effectiveness of neurofeedback-based cognitive training in older adults. *Human Technology*, 20(2), 384–398.
<https://doi.org/10.14254/1795-6889.2024.20-2.7>

Wiłkość-Dębczyńska, M., **Zajac-Lamparska, L.**, Kukuła, D., Werońska, A. (2023). Wpływ treningu NeuroPlay na sprawność funkcji poznawczych u osób po 65. roku życia - badania pilotażowe. *Geriatrics*, 17, 10-17. DOI: 10.53139/G.20231702

Liberacka-Dwojak, M., Wiłkość-Dębczyńska, M., **Zajac-Lamparska, L.** (2023). Wirtualna rzeczywistość w treningach kognitywnych dla seniorów. W: R. Ossowski, A.

Błachnio, M. Wiłkość-Dębczyńska (red.). *Człowiek w chorobie i we współczesnych zagrożeniach. Księga pamięci poświęcona Profesorowi Pawłowi Izdebskiemu* (s. 195-204). Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.

Zajac-Lamparska, L., Izdebski, P., Wiłkość-Dębczyńska, M. (2017).

Efektywność zastosowania oprogramowania GRADYS – treningu poznawczego z elementami wirtualnej rzeczywistości – u osób po 60. roku życia bez zaburzeń funkcji poznawczych. *Neuropsychiatria i Neuropsychologia*, 12(4), 143-151.

<https://doi.org/10.5114/nan.2017.74143>

Zajac-Lamparska, L., Wiłkość-Dębczyńska, M., Kędziora-Kornatowska, K., Wojciechowski, A., Warchoń, Ł., Izdebski, P. (2017). Virtual reality in cognitive interventions for older adults and its application in the GRADYS training software. *Gerontologia Polska*, 25(4), 248-253.

Laskowska, I., **Zajac-Lamparska, L.**, Wiłkość, M., Malicki, M., Szalkowska, A., Jurgielewicz, A., Lewandowski, P., Węgrzyn, P., Roterman-Konieczna, I., Izdebski, P. (2013). A serious game - a new training addressing particularly prospective memory in the elderly. *Bio-Algorithms and Med-Systems*, 9(3), 155-165.

<https://doi.org/10.1515/bams-2013-0016>

Zajac-Lamparska, L. (2010). Możliwości wspomagania pamięci osób starszych poprzez trening. W: M. Sobczak-Michałowska, A. Kozubska (red.). *Budowanie systemu wsparcia dla rodziny. Możliwości i ograniczenia* (s. 63-76). Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane WSG w Bydgoszczy.

b) Funkcjonowanie poznawcze osób starszych z perspektywy doświadczanych trudności i zaburzeń poznawczych

Pawlaczyk, N. A., Słupczewski, J., Szymańska, M., Szmytke, M., Bałaj, B., & **Zajac-Lamparska, L.** (2021). Neuropsychological factors of subjective cognitive complaints of the older adults. *Acta Neuropsychologica*, 19(2), 259–277.

<https://doi.org/10.5604/01.3001.0014.9955>

Zajac-Lamparska, L., Leszko, M. (2017). Choroba Alzheimera. W: A. Zych (red.). *Encyklopedia starzenia się, starości i niepełnosprawności. Tom 1. A-G* (s. 222-229). Fundacja Thesaurus Silesiae.

Leszko, M., **Zajac-Lamparska, L.** (2017). Choroba Parkinsona. W: A. Zych (red.). *Encyklopedia starzenia się, starości i niepełnosprawności. Tom 1. A-G* (s. 232-235). Fundacja Thesaurus Silesiae.

c) Adaptacja do starzenia się i starości w różnych dziedzinach funkcjonowania

Zajac-Lamparska, L. (2012). Psychologiczne koncepcje pomyślnego starzenia się człowieka. *Rocznik Andragogiczny*, 18, 89-105.

Zajac-Lamparska, L. (2023). Polska wersja kwestionariusza do pomiaru selekcji, optymalizacji i kompensacji wg modelu P.B. Baltesa i M.M. Baltes (SOC48-PL) – struktura czynnikowa i równoważność pomiarowa w grupach wiekowych późnej, średniej i wczesnej dorosłości. *Gerontologia Polska*, 31(4). 217-223. doi: 10.53139/GP.20233134

Zajac-Lamparska, L. (2021). Selection, optimization and compensation strategies and their relationship with well-being and impulsivity in early, middle and late adulthood in a Polish sample. *BMC Psychology*, 9, 144, <https://doi.org/10.1186/s40359-021-00650-2>

Rochat, L., Wiłkość-Dębczyńska, M., **Zajac-Lamparska, L.**, Rothen, S., Andryszak, P., Gaspoz, J., Colombo, L., Khazaal, Y., Achab, S. (2021). Internet use and problematic use in seniors: A comparative study in Switzerland and Poland. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 609190, <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.609190>

Zajac-Lamparska, L. (2011). Wspomaganie funkcjonowania ludzi starzejących się. W: J. Trempała (red.). *Psychologia rozwoju człowieka. Podręcznik akademicki* (s. 419-431). Wydawnictwo Naukowe PWN.

Zajac, L. (2002). Psychologiczna sytuacja człowieka starszego oraz jej determinanty. W: K. Obuchowski (red.). *Starość i osobowość* (s. 53-112). Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej.

d) Społeczna percepcja starości i postawy wobec starszych

Zajac-Lamparska, L. (2012). Stosunek wobec starości i ludzi starszych wśród seniorów oraz ich wnuków: różnice i powiązania międzypokoleniowe. *Społeczeństwo i Rodzina*, 31(2), 80-91.

Zajac-Lamparska, L. (2008). Postawy utajone wobec osób starszych, przejawiane w trzech grupach wiekowych: wczesnej, średniej i późnej dorosłości. *Psychologia Rozwojowa*, 13(3), 91-102.

Zajac-Lamparska, L. (2008). Współczesny obraz człowieka starszego wśród młodych dorosłych. *Polskie Forum Psychologiczne*, 13(2), 124-140.

Trempała, J., **Zajac-Lamparska, L.** (2007). Postawy wobec osób starszych: różnice międzypokoleniowe. *Przegląd Psychologiczny*, 50(4), 447-462.

Zajac, L. (2002). Tekst naukowy jako źródło stereotypów na przykładzie literatury gerontopsychologicznej. *Rocznik Pedagogiczny*, 25, 95-100.

e) Problematyka starzenia się w perspektywie demografii, polityki społecznej i rozwiązań systemowych

Leszko, M., **Zajac-Lamparska, L.**, & Trempała, J. (2015). Aging in Poland. *The Gerontologist*, 55(5), 707–715. <https://doi.org/10.1093/geront/gnu171>

Zajac-Lamparska, L., Grabowska, A., Gawrońska, A. (2023). Access to mental health services for the carers of persons suffering from dementia in Poland – proposal for a system solution. *Acta Neuropsychologica*, 21(4). 359-371. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0053.8795>

A oto publikacje z drugiej grupy tematycznej.

2) Dorobek dotyczący psychologii procesów poznawczych

Deja, M., **Zajac-Lamparska, L.**, & Trempała, J. (2025). Executive attention training effects in children aged 4 and 6 years: improvement in the trained task greater for 6-year-olds, but far transfer greater for 4-year-olds. *Frontiers in Public Health*, 13, 1499924. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2025.1499924>

Warchoń, Ł., & **Zajac-Lamparska, L.** (2023). The relationship of N200 and P300 amplitudes with intelligence, working memory, and attentional control behavioral measures in young healthy individuals. *Advances in Cognitive Psychology*, 19(4), 63–75. <https://doi.org/10.5709/acp-0404-2>

Zajac-Lamparska, L. (2021). Relationship Between Working Memory, Fluid Intelligence and Age Based on the Results of Mediation and Moderation Analyses. *Annals of Psychology*, 24, <https://doi.org/10.18290/rpsych21242-3s>

Zajac-Lamparska, L., Deja, M. (2020). Funkcje wykonawcze. W: H. Liberska, J. Trempała (red.), *Psychologia wychowania. Wybrane problemy* (s. 89-108). Wydawnictwo Naukowe PWN.

Zajac-Lamparska, L., Wiłkość, M., Markowska, A., Laskowska-Levy, I. P., Wróbel, M., Małkowski, B. (2017). Verbal fluency in research conducted with PET technique under conditions of extended cognitive activation with the use of 18F-fluorodeoxyglucose (FDG) tracer. *Psychiatria Polska*, 51(4), 687-703. <https://doi.org/10.12740/PP/OnlineFirst/62394>

Wiłkość, M., Markowska, A., **Zajac-Lamparska, L.**, Skibińska M., Szałkowska, A., & Araszkiewicz, A. (2016). A Lack of Correlation between Brain-Derived Neurotrophic Factor Serum Level and Verbal Memory Performance in Healthy Polish Population. *Frontiers in Neural Circuits*, 10(39). <https://doi.org/10.3389/fncir.2016.00039>

Wiłkość, M., Szałkowska, A., Skibińska, M., **Zajac-Lamparska, L.**, Maciukiewicz, M., & Araszkiewicz, A. (2016). BDNF gene polymorphisms and haplotypes in relation to cognitive performance in Polish healthy subjects. *Acta Neurobiologiae Experimentalis*, 76(1), 43–52. <https://doi.org/10.21307/ane-2017-004>

Wiłkość, M., Wiechowska, M., **Zajac-Lamparska, L.**, Markowska, A., Michalak, M. (2016). The effect of 0.1-0.25 mg/dm³ of breath alcohol concentration on cognitive functions in alcohol nondependent young adults. *Polskie Forum Psychologiczne*, 21(2), 290-306. <https://doi.org/10.14656/PFP20160209>

Michalska, P., **Zajac-Lamparska, L.** (2015). Measurement of cognitive style reflection-impulsivity in the adulthood – results of own study. *Polskie Forum Psychologiczne*, 20(4), 573-588. <https://doi.org/10.14656/PFP20150408>

Zajac-Lamparska, L., Trempała, J., Mrówka, A. (2013). Stereotypes inhibition in syllogistic reasoning. Changes related to age and time measurement repetition during study. *Polskie Forum Psychologiczne*, 18(4), 469-485.

Wiłkość, M., Izdebski, P., **Zajac-Lamparska, L.** (2013). Pamięć prospektywna – pojęcia, metody badania, podłoże neuroanatomiczne oraz jej deficyty w chorobach psychicznych. *Psychiatria Polska*, 47(2), 313-324.

Wójtowicz-Dacka, M., **Zajac-Lamparska, L.** (2007, red.). *O świadomości. Wybrane zagadnienia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.

3) Dorobek dotyczący psychologii temporalności

Zajac-Lamparska, L. (2011). Czas jako kryterium opisu oraz mechanizm regulacji ludzkiego zachowania – problematyka czasu w psychologii. *Przegląd Naukowo-Metodyczny Edukacja dla bezpieczeństwa*, 13(4), 111-124.

Zajac-Lamparska, L. (2013). Temporalny wymiar osobowości. Panorama stanowisk. *Studia Humanistyczne AGH*, 12(2), 79-93.
<http://dx.doi.org/10.7494/human.2013.12.2.79>

Zajac-Lamparska, L. (2013). Czas terażniejszy w funkcjonowaniu człowieka. Perspektywa psychologiczna. *Szkice Humanistyczne*, 31(1), 215-225.

Zajac-Lamparska, L. (2010). Specyfika perspektywy temporalnej w okresie wczesnej i późnej dorosłości. W: E. Rydz, D. Musiał (red.), *Z zagadnień psychologii rozwoju człowieka. Tom III*. (s. 155-176). Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego KUL JPIL.

Błachnio, A, Kosiol, M., **Zajac-Lamparska, L.** (2007). Świadomość czasu a osobowość na przykładzie koncepcji osobowości Kazimierza Obuchowskiego. W: M. Wójtowicz-Dacka, L. Zajac-Lamparska (red.), *O świadomości. Wybrane zagadnienia* (s. 173-186). Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.

Zajac, L. (2004). Temporalne przejawy sposobu przechodzenia kryzysu rozwojowego. W: K. Popiołek (red.), *Kryzysy, katastrofy, kataklizmy. Zjawiska współczesnej cywilizacji* (s. 113-128). SPA.

Zajac, L. (2003). Time and Self-Author. *Acta Neuropsychologica*, 1(3), 297-310.

Zajac, L. (2003). Temporal frameworks in the dynamics of self-authoring. In: D. B. MacQueen & M. Pachalska (Eds.), *Society as text in the thought of Richard Harvey Brown* (pp. 141-159). Continuo Publishing House.

Zajac, L. (2003). Odzwierciedlenie rozwoju osobowego w temporalnej perspektywie bieżących wydarzeń. W: M. Dyrda, A. Świderski (red.), *Rozwój osobowy i jego zagrożenia* (s. 35-44). Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.

- Aktywność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska:
 - 1) Osiągnięcia dydaktyczne w kształceniu młodych kadr

- Pełnienie funkcji promotora pomocniczego w dwóch zakończonych postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora nauk społecznych;
- Członek Bazy Mentorek/Mentorów NCN „MINIATURA”;
- Pełnienie funkcji mentorki dla doktoranta z University of Illinois Urbana-Champaign w ramach programu zorganizowanego przez Cognitive Developmental Society -CDS Mentorship Program;
- Pełnienie funkcji promotora w 48 pracach magisterskich

2) Inne osiągnięcia dydaktyczne

- Prowadzenie zajęć dydaktycznych dla studentów i doktorantów w ramach Erasmus Plus Teaching Programme (3 razy);
- Prowadzenie wykładów w 2015 roku na University of Minho (Braga, Portugalia);
- Prowadzenie wykładów w 2024 roku na D'Annunzio University of Chieti and Pescara (Chieti-Pescara, Włochy);
- Pełnienie funkcji od 2018 roku opiekuna Studenckiego Koła Neuronauk i Psychologii Poznawczej na Wydziale Psychologii UKW;
- Podejmowanie działań w charakterze członkini Komitetu Naukowego cyklu konferencji studenckich organizowanych przez 12 lat na Wydziale Psychologii UKW;
- Wygłoszenie wykładu eksperckiego w 2021 roku na ogólnopolskiej konferencji studenckiej w Toruniu;
- Członkostwo w 2016 roku w Komitecie Naukowym Metodologicznego Sympozjum Warsztatowego dla doktorantów w UKW w Bydgoszczy;
- Przewodniczenie i członkostwo Komitetu XX Sympozjum Warsztatowego w 2015 roku w Bydgoszczy;
- Prowadzenie wykładów w projekcie „Innowacyjny dydaktyk UKW” w latach 2017-2019;
- Opieka naukowa nad studentką psychologii w ramach „programu tutorialnego w latach 2013-2015;
- Współpraca w zakresie dydaktyki psychologii rozwoju w późnym wieku z wieloma uczelniami w Polsce (Wrocław, Poznań, Toruń, Bydgoszcz;
- Prowadzenie wykładów w ramach Blended Intensive Programmes (BIP) dotyczące komunikacji klinicznej i edukacji pacjenta wspólnie.

3) Osiągnięcia organizacyjne

- Członkini Wydziałowej Komisji ds. Ewaluacji Działalności Akademickiej (Wydział Psychologii UKW);
- Członkini Rady Dziedziny Nauk Społecznych (UKW);
- Członkini Rady Naukowej Centrum Pomocy Psychologicznej (Wydział Psychologii UKW);
- Kierownik Katedry Psychologii Ogólnej i Rozwoju Człowieka (Wydział Psychologii UKW);

- Kierownik Pracowni Badań nad Starzeniem się Poznawczym Wydział Psychologii UKW);
- Członkini Komisji ds. Ewaluacji Naukowej i Wdrożeń (Wydział Psychologii UKW);
- Członkini Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów (UKW);
- Członkini Komisji ds. Nagród i Wyróżnień dla Studentów i Absolwentów (Wydział Psychologii UKW).

4) Osiągnięcia popularyzatorskie

- Rola eksperta w projektach finansowanych i współfinansowanych ze środków Funduszy Europejskich: Projekt ŚCOPO w latach 2017-2019, Projekt Pogodna jesień życia na Kujawach i Pomorzu (w latach 2018-2019), Projekt Innowacje na ludzką miarę – wsparcie rozwoju mikroinnowacji w obszarze usług opiekuńczych dla osób zależnych (w 2017 roku), Projekt Dojrzały aktywni podstawą rozwoju MMŚP – Strategia RESTART (w latach 2016-2018).
- Współpraca z przedsiębiorcami w zakresie projektowania i tworzenia rozwiązań oddziałujących na poznawcze funkcjonowanie m.in. osób starszych: Współtworzenie internetowej aplikacji dla osób starszych Cogamika, współautorstwo zeszytów ćwiczeń poznawczych dla osób starszych z zaburzeniami funkcji poznawczych, autorstwo scenariuszy ćwiczeń do programu komputerowego stymulującego funkcje wykonawcze dzieci. Ponadto współpraca z przedsiębiorcami, instytucjami i organizacjami w zakresie działań o charakterze edukacyjnym i promującym wiedzę: Współpraca z Centrum nauki i Kultury Młyny Rothera w Bydgoszczy nad wystawą „Brain Space”, uczestnictwo w Komitecie Naukowym organizującym Tydzień Mózgu w Toruniu i Bydgoszczy (w latach 2022, 2024, 2025), prowadzenie zajęć wykładowo-warsztatowych w Centrum Terapii Poznawczo-Behawioralnej w Warszawie (lata 2018-2024), prowadzenie szkoleń we Wrocławskim Centrum Alzheimerowskim (2018, 2022, współpraca w ramach Bydgoskiego Projektu Miejskiego „Szkoła Otwarta i Tolerancyjna”, wykład na temat pomyślnego starzenia się człowieka w Towarzystwie Pomocy Chorym w Pile (2010). Popularyzacja wiedzy odbywa się także za pośrednictwem mediów, w których habilitantka wypowiada się jako ekspertka na temat psychologicznych aspektów starzenia się, a także bierze udział w programach telewizyjnych i radiowych, konsultuje różne inicjatywy i wspiera działania mające na celu szerzenie wiedzy psychologicznej.

- Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism:
 - Redaktor naczelna czasopisma *Polskie Forum Psychologiczne*;
 - Członkini Rady Redakcyjnej czasopisma *Advances in Cognitive Psychology*;
 - Członkini Rady Naukowej czasopisma *Acta Neuropsychologica*;

- Redaktor doradczy czasopisma *International Journal of Clinical and Health Psychology*;
- Redaktor działu recenzji czasopisma *Frontiers in Psychology* w sekcji *Psychology of Aging*;
- Członkini doradczego panelu tematycznego w czasopiśmie *MDPI Symmetry*.

Komentarz: Habilitantka wykazała się bogatą aktywnością we wszystkich analizowanych dziedzinach – utrzymywała liczne kontakty z placówkami naukowymi, a w ich efekcie powstawały projekty badawcze, wystąpienia na konferencjach oraz publikacje. Z dużym zaangażowaniem dzieliła się wiedzą w ramach kształcenia studentów i doktorantów oraz w organizowanych przez różne instytucje społeczne i kulturalne przedsięwzięciach. Ma na swoim koncie wiele znaczących publikacji, poza tymi, które stanowią podstawę składanego wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Zaangażowana jest w działalność wydawniczą oraz podejmuje się różnych funkcji o charakterze organizatorskim.

6) Ocena całości dorobku

Dorobek habilitanta oceniono jako:

- ☒ znaczący, o dużej wartości naukowej, potwierdzający samodzielność badawczą,
☐ dobry, jednak wymagający dalszego rozwinięcia,
☐ niewystarczający do uzyskania stopnia doktora habilitowanego.

Uzasadnienie: zawarte w poniższym uzasadnieniu końcowym.....

7) Wniosek końcowy recenzenta

Na podstawie analizy przedstawionych materiałów i zgodnie z art. 219 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce:

Rekomenduję:

- ☒ Nadanie stopnia doktora habilitowanego
☐ Odrzucenie wniosku

Uzasadnienie końcowe:

Dr Ludmiła Zająć-Lamparska jest psychologiem związanym od około 30 lat ze środowiskiem naukowym Bydgoszczy. Tu ukończyła studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej uzyskując dyplom magistra psychologii ze specjalnością psychologia kliniczna i rehabilitacyjna na podstawie pracy magisterskiej zatytułowanej: *Psychologiczne zróżnicowanie osób starszych przebywających w domu pomocy społecznej*, przygotowanej pod kierunkiem Prof. dr hab. Kazimierza Obuchowskiego. Tu, bezpośrednio po ukończeniu studiów magisterskich podjęła studia doktoranckie w przekształconej z Wyższej Szkoły Pedagogicznej Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, które w przeciągu czterech lat zwieńczyła rozprawą doktorską pod tytułem: *Zakres i znaczenie temporalnej perspektywy bieżących wydarzeń „autorów siebie”* i uzyskała w ten sposób stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie psychologii. Promotorem pracy był Prof. dr hab. Kazimierz Obuchowski, a recenzentami prof. dr hab. Stanisław Kowalik oraz Prof. dr hab. Czesław Nosal.

Po uzyskaniu dyplomu doktora dr Zając-Lamparska rozpoczęła karierę zawodową - badawczą i dydaktyczną, tym razem w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego, powstałym w 2005 roku na bazie Akademii Bydgoskiej, początkowo na stanowisku adiunkta, a później – od 2020 roku na stanowisku profesora uczelni na Wydziale Psychologii w Katedrze Psychologii Ogólnej i Rozwoju Człowieka.

W trakcie studiów oraz po zatrudnieniu się w uczelni systematycznie rozwijała się naukowo uczestnicząc w licznych szkoleniach, kursach i warsztatach pogłębiających jej wiedzę o problemach związanych z rodziną, ze starszym wiekiem, zmierzając ku problematyce neurologicznej oraz doskonaląc swe umiejętności w zakresie metodologii badań naukowych i w praktycznych działaniach odnoszących się do wspierania starszych osób w radzeniu sobie z zaburzeniami funkcji poznawczych. Część z tych szkoleń, staży bądź warsztatów powiązana była ze współpracą z badaczami procesów poznawczych, np. z dr Emilią Zabielską-Mendyk oraz z dr Dariuszem Zapałą, pracownikami Katedry Psychologii Eksperymentalnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz zaowocowała współautorskimi publikacjami wymienionymi w podrozdziale zatytułowanym *Doskonalenie zawodowe*, jak również w zestawie najważniejszych publikacji stanowiących bazę wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Dr Ludmiła Zając-Lamparska utrzymywała także w różnych formach (badania, publikacje, wykłady) kontakty naukowe z wieloma zespołami badaczy w ośrodkach polskich (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Centrum Onkologii w Bydgoszczy) i zagranicznych (Uniwersytet w Dortmundzie, Uniwersytet Chieti i Pescara we Włoszech, Uniwersytet Genewski, Uniwersytet Minho w Portugalii). W następstwie tej współpracy pojawiały się publikacje lub/i wystąpienia na licznych – 62 konferencjach polskich i zagranicznych.

Rozwój naukowy habilitantki związany był z psychologią rozwoju człowieka, zwłaszcza zaś konsekwentnie odnosił się do działu psychologii starzenia się i starości. Habilitantka wskazała na trzy etapy realizacji swoich zainteresowań naukowych dotyczących późnej dorosłości, co udokumentowała w postaci uzyskanych grantów badawczych oraz w zaprezentowanych we wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego, publikacjach. Obrazują one zmiany, jakie dokonały się w jej podejściu do badań nad starzeniem się człowieka, z czego najważniejszy wydaje się etap trzeci, w którym habilitantka zwraca się ku poznawczym aspektom starzenia się człowieka, zjawisku plastyczności neuropoznawczej oraz interwencji neuropoznawczej. Dr Ludmiła Zając-Lamparska przedstawiła także odrębny wykaz osiągnięć określając go jako *Dorobek towarzyszący*, w którym wymieniła publikacje odnoszące się do pokrewnych zagadnień z zakresu starzenia się i starości, oraz do psychologii procesów poznawczych i psychologii temporalności.

W ramach aktywności naukowej dr Ludmiły Zając-Lamparskiej na uwagę zasługuje kierowanie projektami badawczymi bądź udział w projektach badawczych i związane z nimi efekty naukowe. Jeden z nich zatytułowany *Kompensacyjna aktywność mózgu osób starszych. Poszukiwanie wskaźników elektrofizjologicznych zaangażowanych w nią procesów poznawczych i jej możliwych zmian pod wpływem*

treningu pamięci operacyjnej, którego kierownikiem była habilitantka, dostarczył znaczącego materiału do przygotowania wniosku habilitacyjnego.

Poza aktywnością badawczą i publikacyjną habilitantka wykazała się znaczącą działalnością w towarzystwach naukowych, zagranicznych np. jako członkini Zarządu i Sekretarz the European Cognitive Aging Society (EUCAS) oraz polskich - obecnie jest prezesem ważnego dla psychologów rozwojowych Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Rozwoju Człowieka. Również angażowała się w działalność czasopism naukowych poprzez pełnienie funkcji redakcyjnych w pięciu czasopismach zagranicznych oraz w jednym – polskim, w Polskim Forum Psychologicznym funkcję Redaktora Naczelnego.

Godzien odnotowania jest też charakter i wielorakość działań habilitantki w zakresie dydaktyki oraz popularyzacji wiedzy i dzielenia się swoim naukowym doświadczeniem. Pełniła m.in. funkcję promotorki pomocniczej dwóch prac doktorskich, była promotorką 48 prac magisterskich (28 w przygotowaniu), uczestniczką programu mentoringowego, trzykrotną uczestniczką Erasmusa dla pracowników naukowych, wykładowczynią w zagranicznych uniwersytetach (Portugalia, Włochy i in.) i w polskich propagując wiedzę na temat procesu starzenia się, procesów poznawczych czy neurokognitywnej interwencji. Nie stroniła także od angażowania się w pracę organizatorską w ramach uczelni macierzystej podejmując się wielu funkcji, np. członkostwa w Wydziałowej Komisji ds. Ewaluacji Działalności Akademickiej, czy kierowania Katedrą Psychologii Ogólnej i Rozwoju Człowieka.

Współpracowała również ze środowiskiem społeczno-gospodarczym jako ekspertka w projektach badawczych, w zakresie rozwiązań edukacyjnych, a także udzielała licznych wywiadów w mediach przybliżając wiedzę o realizowanych przez siebie projektach badawczych lub komentując bieżące wydarzenia z perspektywy psychologicznej. Jej wkład w rozwój psychologii oraz mnogość i wielorakość naukowych, dydaktycznych, organizatorskich i popularyzatorskich działań habilitantki zostało docenione w postaci nagród lub listów gratulacyjnych i dziękczynnych.

Podsumowując należy zaznaczyć, że rodzajów szczegółowych aktywności i osiągnięć w życiorysie naukowym habilitantki jest o wiele więcej niż zawiera powyższa recenzja. Ich zakres, liczba i charakter budzi uznanie. Niezbędne jest też zwrócenie uwagi na wysokie kompetencje naukowe habilitantki, pozwalające poprzez wielość prowadzonych działań na wniesienie dużego wkładu w wiedzę o rozwoju człowieka, o procesie starzenia się i starości oraz w ukazanie wagi badań nad człowiekiem starszym we współczesnym świecie. Istotne w aktywności naukowej i publikacjach habilitantki jest przedstawienie znaczenia nowatorskich badań nad procesami poznawczymi oraz konstruowania odwołujących się do coraz pełniejszej wiedzy, programów wsparcia i stymulacji starzejącego się mózgu. Podejmowanie wyzwań w procesie badawczym, rzetelne podejście do analizy danych oraz refleksja naukowa sprawiają, że można oczekiwać od badaczki kolejnych odkryć odnoszących się do złożoności i wielowymiarowości procesu starzenia się.

Podpis recenzenta:

.....

(data, miejscowość